

در اوایل خرداد ۱۳۲۵ ش، پس از مدتی تلاش و فعالیت گروهی از مدیران جراید (از جمله احمد ملکی، احمد نامدار، محمدعلی مسعودی و احمد دهقان) تأسیس انجمن روزنامه‌نگاران ایران اعلام گردید. ۱ در اولین جلسه این انجمن هیأت مؤسس، اساسنامه انجمن را به شرح ذیل تصویب نمودند:

اساسنامه انجمن روزنامه‌نگاران ایران

ماده ۱) بین امضاکنندگان این اساسنامه که اعضای مؤسس نامیده می‌شوند، جمعیتی در تهران مرکب از صاحبان امتیاز و مدیران ایرانی روزنامه‌ها و مجله‌هایی که شغل و حرفه آنها روزنامه‌نگاری است به نام انجمن روزنامه‌نگاران ایران تأسیس می‌شود که مرکز اصلی آن در تهران است و انجمن طبق ماده ۵۸۴ قانون تجارت دارای شخصیت حقوقی است.

ماده ۲) منظور و مقصود انجمن:

۱. حفظ و تأمین منافع صنفی اعضا؛
۲. استحکام علائق دوستی و صمیمیت بین اعضا؛
۳. برقراری تماس و ارتباط نزدیک بین اعضا به منظور بهبود فعالیت‌های روزنامه‌نگاری؛

۴. برقرار کردن روابط مطبوعاتی با کشورهای خارجی و شرکت در سازمانها و کنفرانسهای بین‌المللی مطبوعاتی به نام انجمن.

اعضا

ماده ۳) انجمن دارای اعضای پیوسته، وابسته و افتخاری می‌باشد.

ماده ۴) صاحبان امتیاز و مدیران ایرانی روزنامه‌ها و مجله‌هایی که حرفه آنها روزنامه‌نویسی است و درخواست عضویت آنها پذیرفته شود، عضو پیوسته انجمن شناخته می‌شوند.

ماده ۵) سردبیران روزنامه‌ها و مجله‌های ایرانی و نویسندگان و مترجمان و خبرنگاران روزنامه‌ها و مجله‌های ایرانی که درخواست عضویت آنها پذیرفته شود به عضویت وابسته انجمن انتخاب می‌شوند.

ماده ۶) اشخاص زیر را ممکن است به عضویت افتخاری انجمن پذیرفت:

۱. وابسته‌های مطبوعاتی خارجی در

نگاهی به روند شکل‌گیری

انجمن روزنامه‌نگاران ایران

۱۳۳۰-۱۳۲۵

مسعود کوهستانی نژاد

اشاره

وفسوح انقلاب مشروطه در ایران، تأثیرات عمیقی بر روند کمی‌و‌کیفی انتشار جراید و مطبوعات گذاشت. یکی از مهمترین این تأثیرات، پیدایش تفکر گروه‌گرایی و ایجاد تشکیلات مطبوعاتی در ایران بود. دغدغه‌ها و مشکلات مشابه، لزوم مقابله با فشار و اعمال محدودیت‌های دولت نسبت به مطبوعات، از جمله انگیزه‌های مدیران جراید برای ایجاد گروه‌های صنفی بود.

حرکت‌های گروهی مدیران جراید در سالهای پس از انقلاب مشروطه، زمینه‌ساز تشکیل نخستین اتحادیه مطبوعاتی در ایران در سال ۱۳۰۰ ش گردید. این اتحادیه که عملاً تنها اسمی از یک تشکیلات را به همراه خود یدک می‌کشید در واقع شامل جلسات نسبتاً منظم و کم‌دوام عده‌ای از مدیران جراید تهران بود که به عنوان عکس‌المعمولی نسبت به شرایط سیاسی جامعه تشکیل شد و در نهایت نیز به صفت‌آرایی در مقابل دولت کشیده شد. به همین دلیل نیز این اتحادیه به سرعت از هم پاشید. پس از آن به دنبال یک دوره رکود نسبتاً طولانی در فعالیت گروهی مدیران جراید، بار دیگر پس از سقوط رضاشاه در شهریور ۱۳۲۰ ش، این‌گونه فعالیت‌ها مورد اقبال و توجه مدیران جراید واقع شد. در دوره دوازده ساله ۱۳۳۲-۱۳۲۰ ش، بیش از ده‌گسروه مطبوعاتی تحت عناوین و انگیزه‌های مختلف تشکیل یافتند که هر یک از آنها پس از مدتی فعالیت به‌تدریج

دچار رکود و در نهایت از هم پاشیدگی شدند. در این میان انجمن روزنامه‌نگاران ایران جایگاه و نقش ویژه‌ای در روند تکامل اندیشه گروه‌گرایی در نزد مدیران جراید دارد. مقاله حاضر با استفاده از منابع موجود به بررسی ابعاد فعالیت انجمن مذکور پرداخته است.

در نهایت تلاش شده است ضمن مقایسه‌ای میان انجمن روزنامه‌نگاران ایران و دیگر گروه‌های مطبوعاتی در دوره ۳۲-۱۳۲۰ ش، جایگاه انجمن مذکور در روند تطور اندیشه گروه‌گرایی در نزد مدیران جراید در ایران مورد بررسی قرار گیرد.

منابع مورد استفاده در این مقاله آن بخش از اعلامیه‌ها و گزارش‌های موجود از انجمن است که در فاصله سال‌های ۱۳۲۵-۳۲ در جراید و مجله‌ها منتشر شده است.

ایران؟

۲. نمایندگان آژانس‌های خبرگزاری خارجی در ایران؟
۳. مدیران و صاحبان امتیاز روزنامه‌های خارجی و نمایندگان و مخبرین آنها در ایران؟
۴. نویسندگان و مترجمین روزنامه‌های خارجی؟

۵. کلیه کسانی که فعالیت آنها از طرف انجمن برای پیشرفت مطبوعات مفید تشخیص داده شود؟

۶. مدیران و سردبیران روزنامه‌های خارجی که در ایران منتشر می‌شوند؟

ماده ۷ درخواست‌کننده و نامزدهای عضویت باید از طرف دو نفر از اعضای انجمن کتباً به هیأت مدیره انجمن معرفی شود.

ماده ۸ چون انجمن کاملاً جنبه صنفی دارد، اعضا نباید هیچ‌گونه فعالیت و تبلیغات مرامی در انجمن بنمایند.

هیأت مدیره

ماده ۹ اداره امور انجمن با هیأت مدیره مرکب از ۵ نفر می‌باشد که از طرف مجمع عمومی سالیانه اعضای پیوسته، برای مدت یک سال از بین اعضای پیوسته انتخاب خواهند شد.

تبصره: تازمان تشکیل اولین مجمع عمومی سالیانه، اداره امور انجمن با هیأت مدیره خواهد بود که از طرف مؤسسين انتخاب می‌شوند.

ماده ۱۰ کلیه اسناد و تعهدات انجمن با دو امضای هیأت مدیره معتبر است.

ماده ۱۱ هیأت مدیره برای اداره امور انجمن دارای اختیارات کامل می‌باشد و در مقابل مجمع عمومی مسؤول است.

ماده ۱۲ جلسات هیأت مدیره با حضور نصف به علاوه یک اعضا رسمیت دارد و تصمیمات با اکثریت آرا عده حاضر اتخاذ می‌شود.

ماده ۱۳ در مورد اتخاذ تصمیم راجع به قبول عضو پیوسته، اکثریتی که لازم است اتفاق آرا اعضا هیأت مدیره خواهد بود.

ماده ۱۴ از طرف مجمع عمومی دو نفر بازرس و سه نفر عضو علی‌البدل نیز تعیین خواهند شد که در صورت غیبت و یا علتی که [برائرت آن] یکی از اعضا اصلی نتواند انجام وظیفه نماید، طبق انتخاب اکثریت هیأت مدیره یکی از اعضای علی‌البدل به جای عضو معذور

انجام وظیفه می‌کند.

تبصره: اولین اعضا علی‌البدل و بازرسان را تا تشکیل اولین مجمع عمومی سالیانه، اعضا مؤسس انتخاب خواهند کرد.

ماده ۱۵ اعضا هیأت مدیره و بازرسان هیچ‌گونه حقوقی دریافت نخواهند کرد و انجام وظایف آنها مجانی است.

ماده ۱۶ مادام که تجدید انتخاب اعضای هیأت مدیره و بازرسان به عمل نیامده و آگهی نشده است، اعضا هیأت مدیره و بازرسان سابق رسمیت دارند و انجام وظیفه خواهند نمود.

ماده ۱۷ عواید انجمن عبارت است از:
۱. ورودیه و حق عضویت؛

۲. کمک و مساعدتی که اشخاص یا مؤسسات به‌طور دائم یا اتفاقی خواهند نمود.

۳. عوایدی که از اقدامات و عملیات انجمن ممکن است تحصیل شود.

میزان ورودیه و حق عضویت هر سال از طرف هیأت مدیره تعیین و اعلام خواهد شد.

ماده ۱۸ عواید انجمن با تصویب هیأت مدیره به مصرف هزینه‌های انجمن خواهد رسید.

مجامع عمومی

ماده ۱۹ مجمع عمومی اعضای پیوسته یک بار در سال تشکیل خواهد شد.

ماده ۲۰ در صورت لزوم هیأت مدیره می‌تواند مجمع عمومی فوق‌العاده را نیز دعوت نماید. در مجمع عمومی سالیانه هیأت مدیره گزارش فعالیت‌های انجمن را خواهد داد و هیأت مدیره و بازرسان جدید انتخاب خواهند شد.

ماده ۲۱ اعضا می‌توانند برای حضور و دادن رأی در مجامع عمومی به یکی دیگر از اعضا وکالت بدهند.

ماده ۲۲ مجامع عمومی با حضور نصف به علاوه یک اعضا رسمیت دارد و تصمیمات با اکثریت آراء گرفته خواهد شد. چنانچه در مجمع سالیانه در وهله اول اکثریت حاصل نشد، در فاصله ۱۵ روز دعوت دیگری به عمل خواهد آمد. و این بار مجمع با حضور هر چند نفری که حاضر شده، رسمیت خواهد داشت و تصمیمات متخذه معتبر است.

تبصره: اداره جلسه با کسی است که از طرف اکثریت اعضا انتخاب شود.

ماده ۲۳ آئین‌نامه‌های داخلی راجع به اجرا اساسنامه که به تصویب هیأت مدیره برسد

■ وقوع انقلاب مشروطه در ایران،

تأثیرات عمیقی بر روند کمی و کیفی

انتشار جراید و مطبوعات گذاشت.

یکی از مهمترین این تأثیرات، پیدایش

تفکر گروه‌گرایی و ایجاد تشکیلات

مطبوعاتی در ایران بود.

قابل اجرا می‌باشد.

ماده ۲۴ تغییرات در مواد اساسنامه باید

به اکثریت $\frac{2}{3}$ اعضا حاضر در مجمع با رعایت

ماده ۲۲ اتخاذ گردد.

انحلال

ماده ۲۵ تصمیم انحلال باید با اکثریت $\frac{2}{3}$ آرای مجمع عمومی اتخاذ گردد.

ماده ۲۶ پس از انحلال و تصفیه امور

انجمن، دارایی آن طبق تشخیص هیأت مدیره

به یکی از مؤسسات فرهنگی یا عمومی داده

خواهد شد.

اسامی اعضای مؤسس

۱. احمد ملکی (جریده ستاره)؛

۲. حیدر رهنما (جریده ایران)؛

۳. ابوالقاسم امینی (امید)؛

۴. خسرو اقبال (ایران‌ما)؛

۵. محمدعلی مسعودی (اطلاعات)؛

۶. احمد نامدار (بیکار روز)؛

۷. محمود تفضلی (ایران‌ما)؛

۸. ابوالحسن عمیدی نوری (داد)؛

۹. دکتر مصطفی مصباح‌زاده (کیهان)؛

۱۰. دکتر پرویز ناتل خانلری (سخن).

براساس انتخاباتی که در جلسه مذکور

■ در دوره دوازده ساله ۱۳۲۰-۱۳۲۲ بیش از ده گروه مطبوعاتی تحت عناوین و انگیزه‌های مختلف تشکیل یافتند که هر یک از آنها پس از مدتی فعالیت به تدریج دچار رکود و در نهایت از هم پاشیدگی شدند.

برگزار شد اعضا هیأت مدیره و علی‌البدل و بازرس انجمن به شرح ذیل انتخاب شدند:
آقایان: احمدملکی، حیدر رهنما، خسرو اقبال، ابوالقاسم امینی، محمدعلی مسعودی به سمت عضویت اصلی و آقایان تفضلی، پرویز ناتل خانلری و عمیدی نوری به سمت عضویت علی‌البدل و آقایان احمد نامدار و دکتر مصباح‌زاده به سمت بازرس انتخاب گردیدند.
در طول یک‌ماه بعد از تأسیس، هیأت مدیره موفق گردید انجمن را به ثبت برساند و در ادامه طبق یک اعلان عمومی، اساسنامه در اختیار دیگر روزنامه‌نگاران قرار گرفت.^۳ همان زمان نیز آرم انجمن تصویب شد. این آرم از یک مثلث وارونه تشکیل شده که برگ زیتونی در وسط آن قرار گرفته و در نیمه سمت راست آن حروف آرا (مخفف انجمن روزنامه‌نگاران ایران) و سال تأسیس (۱۳۲۵) نوشته شده و در سوی دیگر حروف انگلیسی AIJ (مخفف Association of Iran's journalists) و تاریخ میلادی تأسیس انجمن (1946) ذکر شده است.^۴
از ابتدای فعالیت انجمن روزنامه‌نگاران، هیأت مدیره آن تلاش خود را در جهت تدارک و تحقق برنامه‌های گسترده‌ای معطوف داشتند. در گزارشی که یکی از اعضای هیأت مدیره (احمد نامدار) در آذر ماه ۱۳۲۵ ارائه نمود، آمده است: «... انجمن، باشگاهی ترتیب داده که در آنجا از مهمانان و اعضای داخلی و خارجی خود پذیرایی کند و ضمناً غذا و اطاق و غیره را با قیمت‌های ارزان در دسترس آنها بگذارد، باشگاه انجمن متعلق به همه روزنامه‌نگاران و مهمانان است... هیأت مدیره انجمن موفق شده است انجمن را به ثبت بین‌المللی برساند و از این راه برای همکاری که به خارجه می‌روند و یا در خارج مشغول انجام وظیفه هستند. ارزش واقعی تحصیل نماید... انجمن در صدد برگزاری کنگره بین‌المللی روزنامه‌نگاران در تهران است... کتابخانه‌ای تهیه دیده است که در آنجا کلیه مجله‌ها و کتب را از همه‌جای دنیا جمع و در دسترس ارباب جراید گذارده شود... انجمن در صدد ایجاد یک خبرگزاری داخلی بوده و همچنین در صدد تهیه مقدمات تأسیس یک مدرسه روزنامه‌نگاری است...»^۵
در خصوص اجرا و دستیابی به اهداف فوق، علی‌رغم عدم توفیق در ایجاد خبرگزاری و تأسیس مدرسه روزنامه‌نگاری، انجمن روزنامه‌نگاران موفق شد با دریافت کتب

اهدایی از افراد و ارگانهای مختلف (از جمله سفارت انگلیس در تهران)^۶ کتابخانه‌ای جهت اعضای خود تدارک نماید.

در زمینه فعالیت‌های اجتماعی، انجمن موفق شد با برگزاری مراسم خیریه تحت عنوان «شب‌نشینی»، ضمن آشنا ساختن مقامات و مردم با انجمن، حضور فعالی نیز در مسایل اجتماعی داشته باشد. براساس گزارش احمد نامدار، تا آذر ۱۳۲۵ ش «... تا به حال انجمن چندین شب‌نشینی داده که اولی به نفع آسیب‌دیدگان خرمشهر بوده و مبلغی که عاید شد تسلیم مقامات مربوطه گردید، دومی به نفع مجله بانو برپا شد که با انجمن ارتباطی نداشت و عواید آن برای خانم نیر سعیدی بود و شب‌نشینی سوم هم برای مجله سخن است که امیدواریم همه شرکت کنند...»^۷

بدون‌شک یکی از جنبه‌های بارز فعالیت انجمن روزنامه‌نگاران، برقراری تماس با ارگان‌های بین‌المللی و خبرنگاران و مدیران جراید خارجی بود. از جمله این فعالیت‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

«در جلسه ۲۸ بهمن ۱۳۲۵ انجمن، نامه‌هایی که از طرف انجمن مطبوعات خارجی در ایران درباره برقراری تسهیلاتی به منظور انجام وظایف خبرنگاران و روزنامه‌نگاران خارجی رسیده بود، مطرح گردید و تصمیمات مقتضی اتخاذ شد...»^۸ و در مورد دیگر در تاریخ ۱۸ اسفند ۱۳۲۵ انجمن طی بیانیه‌ای اعلام نمود: «... چون روزنامه‌نگاران خارجی در ایران که اخیراً به انجمن روزنامه‌نگاران ایران پیوسته‌اند ضمن نامه‌ای تقاضا نموده‌اند که از طرف انجمن مزبور ترتیبی داده شود که خبرنگاران خارجی که به ایران می‌آیند ناگزیر نباشند که هر شش ماه یک‌مرتبه پروانه اقامت خود را تجدید کند، لذا انجمن روزنامه‌نگاران ایران طی نامه‌ای که به اداره کل شهربانی نگاشته، پیشنهاد داده که صدور پروانه اقامت و ابطال آن به نظر انجمن روزنامه‌نگاران ایران باشد به این معنی که به محض ورود یک خبرنگار خارجی و معرفی خود به انجمن، مراتب فوراً از طرف انجمن به شهربانی اطلاع داده شود تا پروانه اقامت برای مشارالیه صادر نمایند. ... این پیشنهاد تحت مطالعه قرار گرفته است.»^۹

علاوه برآن انجمن نسبت به وقایع و رویدادهای بین‌المللی نیز عکس‌العمل نشان داده و با صدور اعلامیه نسبت به آنها موضع

یا ناحیه با شرکت کلیه انجمن‌های مطبوعاتی محلی آن قطعه یا ناحیه تشکیل شود. و هر سال یک‌بار کنگره عمومی تشکیل و تصمیمات لازم را اتخاذ نموده و پیشنهادهای برای کنگره بین‌المللی تهیه و تنظیم نمایند.

۴. انجمن بین‌المللی روزنامه‌نگاران موظف هستند که در ظرف شش ماه آخر هر سال کلیه احتیاجات کاغذ روزنامه انجمن‌های محلی را برای سال آتی برآورد نموده و اقدام لازم را نزد کارخانجات سازنده کاغذ به عمل آورد که احتیاجات کاغذ روزنامه هر کشوری را مستقیماً به انجمن مطبوعات آن کشور بفرشد.

۵. در مواقعی که از طرف انجمن روزنامه‌نگاران مملکتی، شکایتی از رفتار خلاف اصل و قانون دولت با مطبوعات بشود، فوراً با اعزام بازرس موضوع را رسیدگی و در صورتی که شکایت وارد باشد مراتب را به کلیه سازمانهای مطبوعاتی عضو سازمان مرکزی اطلاع که کلیه روزنامه‌های دنیا نسبت به احقاق انجمن شاکسی در تغییر رویه دولت متخطی کمیسیون مطبوعات اقدام نمایند.»

علی‌رغم فعالیت‌های گسترده فوق، به تدریج در میان اعضا هیأت مدیره اختلافاتی بروز کرد. به دنبال انتخابات مجدد هیأت مدیره (در تاریخ ۱۷ دی ۱۳۲۵) «آقای احمد آرامش به ریاست، شکراله صفوی و محمدعلی مسعودی به سمت نواب رئیس و آقایان احمد ملکی و احمد نامدار به سمت منشی و خسرو اقبال به سمت مدیرعامل و احمد دهقان به سمت خزانه‌دار به اتفاق آرا انتخاب شدند. باقر نیک‌انجام مدیر جریده فردا نیز به اتفاق آرا به سمت مشاور حقوقی انجمن انتخاب شد.»^{۱۳} ریاست احمد آرامش (وزیر تبلیغات کابینه قوام در سال ۱۳۲۵) بر انجمن مورد مخالفت برخی از اعضا قرار گرفت. به تدریج با حمایت‌های مالی و علنی دولت از برخی از روزنامه‌نگاران عضو انجمن، مخالفت‌ها شدیدتر شده و در نهایت منجر به صدور اعلامیه‌ای علیه انجمن از سوی مدیران جراید در تیر ۱۳۲۶ شد. مفاد اعلامیه مذکور عبارت است از:^{۱۴}

اعلامیه روزنامه‌نگاران در اعتراض به انجمن روزنامه‌نگاران

اخیراً رساله‌ای از طرف مرکزی به نام (انجمن روزنامه‌نگاران ایران) منتشر شده که

■ گروه‌های مطبوعاتی تشکیل یافته

پس از انقلاب مشروطیت تا سال ۱۳۲۵، بیشتر یک گروه یا تشکیلات سیاسی شبه‌مطبوعاتی بودند تا یک اتحادیه صنفی مطبوعاتی.

می‌گرفت. به عنوان مثال در سوم شهریور ۱۳۲۵، انجمن طی تلگرافی به پاریس «... از اعضای کنفرانس صلح خصوصاً نمایندگان دولت شوروی و آمریکا و چین در یادآوری از فداکاریهای صمیمانه ملت ایران در جنگ و قبول عضویت ایران در کنفرانس صلح به نام ملت ایران سپاسگزاری می‌نماید...»^{۱۱} و یا در جریان حمله هلندی‌ها به اندونزی، انجمن در مرداد ۱۳۲۶، اعلامیه‌ای صادر نموده و این حمله را محکوم می‌نماید.^{۱۱}

نقطه اوج فعالیت‌های برون‌مرزی انجمن روزنامه‌نگاران، شرکت در «کنفرانس بین‌المللی روزنامه‌نگاران» بود. در این کنفرانس که خرداد ۱۳۲۶ در «پراگ» برگزار شد، نماینده انجمن (خسرو اقبال) نقطه‌نظرهای انجمن را در خصوص وضعیت «جریده‌نگاری» در ایران بیان داشت و در پایان نیز پنج پیشنهاد در خصوص وضعیت روزنامه‌نگاران در سراسر دنیا مطرح نمود. این پیشنهادات عبارت بودند از:^{۱۲}

۱. در هر مملکتی فقط یک سازمان صنفی مطبوعاتی با اساسنامه و شرایط متحدالشکل که از طرف انجمن بین‌المللی روزنامه‌نگاران تنظیم می‌شود، تشکیل و رسمیت داشته باشد. کلیه سازمانهای صنفی که طبق این پیشنهاد تشکیل می‌شود همیشه باید از طرف بازرشهای سازمان مرکزی مورد بازرسی قرار گیرد که از مواد اساسنامه تخلفی ننمایند.

۲. قوانین مطبوعاتی در تمام کشورها براساس زیر متحدالشکل شوند:

الف) آزادی مطبوعات؛

ب) محاکمه مطبوعاتی با حضور هیأت منصفه انجام شود؛

ج) در مواقع حکومت‌های نظامی محاکمات مطبوعات در محاکم عمومی باید انجام شود؛

د) توقیف روزنامه باید فقط به موجب حکم دادگاه انجام گیرد؛

ه) محاکمات مطبوعاتی باید سریع و خارج از نوبت انجام گیرد.

۳. در هر قطعه یا ناحیه دنیا، انجمن قطعه

برحسب تصادف به نظر امضاکنندگان زیر رسیده است. امضاکنندگان زیر، مدیران و نویسندگان روزنامه‌ها و مجلاتی که منظمأ در تهران انتشار می‌یابد، با توجه به مفاد رساله نامبرده بدین وسیله اعلام می‌دارند:

۱. تشکیل و معرفی انجمن از یک عده معدود روزنامه‌نگار بدون اینکه لااقل اکثریت روزنامه‌نگاران واقعی ایران در آن شرکت داشته باشند به نام عمومی (انجمن روزنامه‌نگاران ایران) یک نوع سوءاستفاده از عنوان عمومی روزنامه‌نگاران ایرانی تلقی می‌شود.

۲. عدم ارسال رساله فوق‌الذکر که به عنوان نشریه رسمی انجمن نامبرده منتشر شده برای جراید، به منظور اغفال و بی‌خبر گذاردن روزنامه‌نگاران واقعی از جریان امور و به سوءنیت هیأت مدیره انجمن کنونی تعبیر می‌شود.

۳. با اینکه انجمن باید قانون روزنامه‌نگاران واقعی باشد. عملاً کسانی که شغل و حرفه آنها روزنامه‌نگاری نیست و فقط امتیازی را برای مصلحت به دست آورده‌اند و روزنامه آنها منتشر نمی‌شود، در انجمن عضو هستند و عناوینی هم برای خود ایجاد کرده‌اند.

۴. این انجمن که مرکز یک دسته مخصوصی شده است که اکثر آنها طرفدار دولت حاضر هستند. بنابراین به هیچ وجه آنطور که باید، نماینده و قانون صنفی روزنامه‌های ایران، صرف‌نظر از عقاید و روش سیاسی آنها باشد، نیست.

۵. در یک جلسه مخصوص و با یک اقدام شبیه به توطئه و دسته‌بندی وزیر تبلیغات سابق (احمد آرامش) با اینکه سابقه‌ای در روزنامه‌نگاری نداشته است به سمت رئیس و شخص دیگری که هیچ روزنامه‌ای منتشر نمی‌کند به عنوان مدیرعامل و عده‌ای هم به

عناوین دیگر تعیین شده‌اند و بدین طریق راه شرکت و مداخله روزنامه‌نویسان واقعی در انجمن مسدود گردیده است.

۶. به‌فراری که چندی پیش در خبرگزاری

پارس و بعضی روزنامه‌ها منتشر شد. وزیر سابق تبلیغات، ظاهراً به پاداش انتصاب خود به ریاست انجمن تصویب نامه‌ای از هیأت وزرا گذراند که ماهی سی هزارریال از بودجه دولت به انجمن پرداخت شود و بدین وسیله انجمن به صورت یک بنگاه دولتی در آمده است.

۷. عده معدود روزنامه‌نگاران که در انجمن عضویت دارند متأسفانه مخبر خبرگزاری فرانسه را اغفال کرده‌اند که این تشکیلات را با عنوان مجعول (انجمن روزنامه‌نگاران ایران) به (انجمن روزنامه‌نگاران بین‌المللی) معرفی نماید. در حالی که اکثریت روزنامه‌نگاران ایرانی در آن شرکت ندارند.

۸. انجمن تاکنون هیچ نوع گزارشی از عملیات خود و درباره وجوهی که گفته می‌شود به عنوان گوناگون از اشخاص و مقامات مختلف گرفته‌اند، انتشار نداده است تا افکار عمومی از جریان امور آن مطلع باشد. بنا به مراتب بالا امضاکنندگان زیر اعلام می‌دارند که این انجمن یک کانون صنفی روزنامه‌های ایران نیست، بلکه مرکزی است که از عنوان عموم روزنامه‌نگاران ایران سوءاستفاده می‌نماید. همچنین امضاکنندگان زیر اضافه می‌نمایند که برای حفظ حیثیت و منافع عموم روزنامه‌نگاران واقعی و برای اینکه انجمن حقیقی روزنامه‌نگاران در تهران وجود داشته باشد. لازم است اقدامات زیر به عمل آید:

۱. انجمن کنونی گزارش اقدامات خود را با بیلان وجوهی که از اشخاص و مقامات مختلف دریافت داشته است، انتشار دهد.

۲. کسانی که فقط از جهت داشتن امتیاز روزنامه، عضو پیوسته انجمن شناخته شده‌اند بدون اینکه روزنامه‌شان منتشر شود، باید از عضویت پیوسته انجمن و مقامات مؤثر آن بر کنار شوند.

۳. کسلیه مدیران و انتشاردهندگان روزنامه‌هایی که روزنامه آنها منظمأ انتشار می‌یابد، صرف‌نظر از عقاید و روش سیاسی آنها باید برای تشکیل انجمن روزنامه‌نگاران شرکت نمایند. و یک جلسه عمومی مرکب از عموم روزنامه‌نگاران واقعی که روزنامه‌های آنها منتشر می‌شود، تشکیل داده تا درباره انجمن کنونی تصمیم بگیرند و آن را به صورت یک کانون صنفی واقعی روزنامه‌نگاران ایرانی درآورند.

چنانچه مفاد این اعلامیه تا تاریخ بیستم تیرماه ۱۳۲۶ مورد توجه واقع نگردد و برای

■ نقطه اوج فعالیت‌های برون‌مرزی انجمن روزنامه‌نگاران ایران، شرکت

در «کنفرانس بین‌المللی

روزنامه‌نگاران» بود. در این کنفرانس

که خرداد ۱۳۲۶ در «پراگ» برگزار شد،

نماینده انجمن، علاوه بر بیان

نقطه‌نظرهای انجمن، پنج پیشنهاد

در خصوص وضعیت روزنامه‌نگاران

در سراسر دنیا مطرح نمود.

عملی شدن آن اقدامی به عمل نیاید، امضاکنندگان زیر هر نوع اقدامی را که لازم بدانند برای حفظ حقوق خود به عمل خواهند آورد.

تهران به تاریخ سوم تیر ۱۳۲۶

میراشرافی (جریده آتش) - عصار (جریده

آشفته هفتگی) - تفضلی (جریده ایران ما) -

عمیدی‌نوری (جریده داد) - خانلری (جریده

سخن) - فری‌پور (جریده صدای مردم) - صدر

(جریده قیام ایران) - زعیمی (جریده کسری) -

جلالی نائینی (جریده کشور) - محمدمسعود

(جریده مرد امروز).

شایان ذکر است سه تن از امضاکنندگان

اعلامیه فوق از جمله مؤسسين انجمن بودند. با

این وجود انجمن توانست کماکان به روال

سابق به فعالیت خود ادامه دهد. ولی در

سال‌های بعد (به‌خصوص از سال ۱۳۳۰ ش به

بعد) انجمن به دلیل از دست‌دادن تعداد

بسیاری از اعضا و همچنین به دلیل تحولات

سیاسی و اجتماعی جامعه، به تدریج دچار رکود و سکون گردید.

در بررسی علل توقف فعالیت انجمن

روزنامه‌نگاران ایران می‌باید به نقش دولت در

پیدایش و ادامه فعالیت انجمن مذکور اشاره

نمود. در یک تحلیل کلی، در سال ۱۳۲۵ دولت

از وجود یک انجمن روزنامه‌نگاری در ایران

به‌طور فعالانه حمایت می‌نمود. از دیدگاه

دولت، همان‌گونه که یک تاجر خارجی در

هنگام ورود به ایران، جهت رفع نیازمندیها و

مشکلات خود به ارگانهای خاصی رجوع

می‌نمود، تشکیلات خاصی نیز در ارتباط با

روزنامه‌نگاران می‌بایست در ایران وجود داشته

باشد تا دولت بتواند ضمن کنترل مطبوعات از

طریق آن ارگان، در وقت مناسب نیز جهت

حضور در صحنه‌های بین‌المللی، ارگان

مطبوعاتی مذکور را وارد فعالیت کند. با توجه

به تجربیات سابق، دولت نمی‌توانست به طور

مستقیم نسبت به تشکیل یک انجمن

مطبوعاتی اقدام نماید. بدین‌لحاظ با حمایت از

فعالیت تعدادی از مدیران جراید که از نظر

سیاسی میانه‌رو محسوب شده و در صدد

تشکیل یک تشکیلات مطبوعاتی بودند، این

تشکیلات را در جهت اهداف خود هدایت

نمود. گسترش دامنه فعالیت انجمن

روزنامه‌نگاران در خارج از کشور و یا ارتباط

این انجمن با خبرنگاران و مدیران جراید

خارجی با حمایت و هدایت کامل دولت و

مشخصاً سفارتخانه‌های ایران در خارج از

کشور انجام می‌شد.^{۱۵}

موضوع مهم در این میان وجود افکار و

گرایشات سیاسی در داخل انجمن بود. با وجود

آنکه در حالت کلی، انجمن در فعالیت‌های خود

از حمایت کامل دولت برخوردار بود، ولی

وجود یک جریان فکری متمایل به دربار در

انجمن (به سرکردگی افرادی چون احمد نامدار

و احمد دهقان) سبب می‌شد انجمن

روزنامه‌نگاران در موضع‌گیری‌های خود به‌طور

کامل و صددرصد از دولت حمایت نکرده و

حتی نسبت به برخی سیاست‌های اعمال شده

مطبوعاتی از سوی دولتهای پیشین انتقاداتی

نیز بنماید. شدیدترین این انتقادات را در

سخنرانی نماینده انجمن در کنفرانس بین‌المللی

روزنامه‌نگاران در پراگ (خرداد ۱۳۲۶) می‌توان

جست و جو کرد. در این کنفرانس نماینده مذکور

(خسرو اقبال) طی سخنانی اظهار داشت:

«... در قانون اساسی ما، آزادی کامل

مطبوعات بدون هیچ قیدوشرطی پیش‌بینی

شده و حتی صدور امتیاز و اجازه انتشار را هم

لازم ندانسته است. مع‌هذا از بدو مشروطیت ایران تاکنون، اغلب بین مطبوعات و دولت‌های ایران جنگ شدیدی برقرار بوده است. تاریخ چهل ساله مشروطیت و مطبوعات ایران پر از حوادث و اتفاقات و تضییقات شرم‌آوری بر علیه آزادی مطبوعات می‌باشد. مع‌هذا مطبوعات ایران، رشیدانه در راه حفظ منافع ملت ایران و تأمین آزادی مطبوعات و مبارزه با زورگویی و قلدری و اصول خانمان برانداز دیکتاتوری تا آنجایی که در قوه و قدرت و توانایی بشر بوده است مقاومت و ایستادگی کرده و می‌کنند و اغلب در این نبردها تلفاتی داده و پیروز شده‌اند. تاریخ چهل ساله مطبوعات ایران شاهد پنج کودتای مطبوعاتی که منجر به توقیف و تعطیل روزنامه‌ها در ایران برای چندماه شده، می‌باشد. تصور این امر که در کشور مشروطه ممکن است چندماه یا چند روز هیچ روزنامه منتشر نشود خیلی مشکل است ولی متأسفانه مشروطیت ایران پنج‌بار این خاطره تلخ را به یاد دارد و بیم تکرار آن هم نیز می‌رود.

در کشور ما جلوگیری از انتشار یک روزنامه یا تحت فشار قراردادن مدیر روزنامه، به مراتب آسانتر از بستن دکان یک بقالی و یا فشار بر یک مجرم حقیقی می‌باشد و اغلب، دولت‌ها و یا طبقه حاکمه و سرمایه‌دارانی که منافع آنها با منافع توده حقیقی ملت ایران مخالف است به‌وسایل مختلف مطبوعات را تحت فشار و کنترل می‌گذارند. سرمایه‌داران از راه کنترل کاغذ و روزنامه و افزودن قیمت آنها و دولت‌ها از راه تقسیم آگهی‌های دولتی و ایجاد دو دستگی و نفاق بین مطبوعات و با توسل به حربه خطرناک حکومت نظامی به مطبوعات به‌طور دائم فشار وارد می‌آورند و آزادی قلم و عقیده را سلب کرده‌اند.^{۱۶}

با وجود انتقادات فوق، سخنران در ادامه سخنان خود هنگامی که به ترسیم نقش دربار و خصوصاً محمدرضا پهلوی، می‌رسد اظهار می‌دارد: «... خوشبختانه اعلیحضرت شاه فعلی ایران، یک شاه کاملاً دموکرات و طرفدار اصلاحات و علاقه‌مند به رفاه و آسایش ملت ایران و مورد علاقه عموم ایرانیان می‌باشند. از طرف دیگر در سایه بی‌طرفی که مقام سلطنت ایجاب می‌نماید، جراید ایران در حال حاضر از آزادی سیاسی برخوردارند و گرنه معلوم نبود مقدرات جراید چه می‌شد اگر این بی‌طرفی و نذا آزادی فعلی از او سلب می‌گردید...»^{۱۷}

دوگانگی شیوه برخورد انجمن روزنامه‌نگاران با دولت از یک سو و دربار از سوی دیگر، در موضع‌گیری آنان به عنوان یک انجمن مطبوعاتی در قبال اقدامات حکومت، تأثیر بسزایی داشت. جهت آشنایی بیشتر با نحوه رفتار فوق، به دو نمونه از عملکرد انجمن مذکور اشاره می‌شود.

در اواسط تابستان سال ۱۳۲۷ دولت با تهیه یک تصویب‌نامه از فعالیت کارمندان دولت در مطبوعات جلوگیری به‌عمل آورد. این عمل، به‌شدت مورد اعتراض گروه‌های کارمندی و مطبوعاتی قرار گرفت. انجمن روزنامه‌نگاران در یک اقدام بی‌سابقه با انتشار اعلامیه‌ای به شدت دولت را مورد حمله قرار داده و خواهان لغو تصویب‌نامه مورد بحث شد. در اعلامیه مذکور آمده است:

«انجمن روزنامه‌نگاران ایران تضییقات خصمانه دولت را نسبت به جامعه مطبوعات و

■ نماینده انجمن در کنفرانس

بین‌المللی روزنامه‌نگاران (۱۳۲۶):

در قانون اساسی ما، آزادی کامل

مطبوعات بدون هیچ قید و شرطی

پیش‌بینی شده و حتی صدور امتیاز

و اجازه انتشار را هم لازم ندانسته

است. مع‌هذا از بدو مشروطیت ایران

تاکنون، اغلب بین مطبوعات و

دولت‌های ایران جنگ شدیدی برقرار

بوده است.

صدور تصویب‌نامه‌های خلاف قانون، شدیداً تقبیح می‌نماید. چون حفظ حقوق صنفی مطبوعات و ارباب قلم از نخستین وظایف انجمن روزنامه‌نگاران ایران است و متأسفانه دولت حاضر از بدو شروع به کار با انواع وسایل موجبات تحدید و تضییق مطبوعات و اهل قلم را فراهم نموده است، صریحاً اعلام می‌دارد چنانچه دولت تا یک هفته دیگر در اقدامات خود تجدیدنظر نکند و از راه خطرناکی که منجر به فنای رکن چهارم مشروطیت خواهد شد، باز نگردد، انجمن روزنامه‌نگاران ایران با پشتیبانی انجمن روزنامه‌نگاران جهان از وسایلی که قوانین بین‌المللی برای صیانت حقوق مطبوعات پیش‌بینی کرده است، استفاده خواهد نمود.^{۱۸}

ولی چندماه بعد، هنگامی که لایحه مطبوعاتی «اقبال - زنگنه» در مجلس شورای ملی مطرح شد، عکس‌العمل انجمن روزنامه‌نگاران به گونه‌ای دیگر بود. در بهمن ماه ۱۳۲۷ بلافاصله پس از ترور ناموفق محمدرضاشاه در دانشگاه تهران، یک لایحه مطبوعاتی از سوی دولت به مجلس شورای ملی ارائه شد که به مناسبت نام تنظیم‌کنندگان آن به لایحه مطبوعاتی اقبال (وزیر وقت کشور)، زنگنه (وزیر وقت فرهنگ) معروف شد. در این لایحه، دولت محدودیت‌های فراوانی را برای فعالیت مدیران جراید و انتشار مطبوعات ایجاد نموده بود. علی‌رغم اعتراض فردی برخی از اعضای انجمن روزنامه‌نگاران به این لایحه در مجلس شورای ملی (نظیر عبدالرحمن فرامرزی مدیر روزنامه کیهان) و نیز اعتراضات محدود برخی جراید عضو، انجمن مذکور هیچ‌گاه حتی یک اعلامیه نیز در مخالفت با ارائه و تصویب آن لایحه در دولت و مجلس، صادر ننمود. ولی چندی بعد در شهریور ۱۳۲۸، در حین برگزاری انتخابات اولین دوره مجلس سنا (جهت تعیین سناتورهای انتخابی) و در آستانه شروع انتخابات شانزدهمین دوره مجلس شورای ملی و در کوران فعالیت گروه‌های سیاسی - انتخاباتی، انجمن روزنامه‌نگاران نیز وارد معرکه شده و با تشکیل جلسه‌ای به معرفی کاندیداهای خود پرداختند. یکی از موضوعات مطرح شده در این جلسه بیان اعتراضات برخی از اعضای انجمن علیه لایحه «اقبال - زنگنه» بود. در گزارشی که از این جلسه موجود می‌باشد، آمده است:

«عصر روز پنج‌شنبه [سوم شهریورماه] ساعت ۷ بعدازظهر بنا به دعوت دوستانه آقای علی جلالی مدیر روزنامه میهن‌پرستان، جمعی از آقایان مدیران جراید مهم تهران و نویسندگان مطبوعات در انجمن روزنامه‌نگاران حضور یافته بودند. آقای ملک‌الشعراء بهار نیز پس از بازگشت از اروپا نخستین بار در انجمن روزنامه‌نگاران حاضر شده و در این جلسه مطبوعاتی شرکت کرده بودند. در ضمن صرف چای، بیاناتی از طرف آقای احمد ملکی مدیر ستاره و آقای احمد دهقان مدیر تهران‌مصور و آقای خلیلی مدیر اقدام، مبنی بر لزوم مدافعه از حقوق مطبوعات در قبال لایحه «اقبال-زنگنه» و اهتمام در پیشرفت کاندیدای مطبوعات در مجلس سنا و مجلس شورای ملی ایراد شد و به پیشنهاد آقای هاشمی حائری مدیر روزنامه طلوع، قطعنامه‌ای به شرح زیر تنظیم و به اتفاق مورد تصویب قرار گرفت:

روزنامه‌نگاران و ارباب مطبوعات به منظور اینکه جامعه مطبوعات نمایندگانی دلسوز و صمیمی و امتحان داده در مجلس سنا داشته که مدافع جدی حقوق حقه مردم و منافع عالیه کشور بوده و معتقد به آزادی قلم و مطبوعات باشند، مصمم شدند که با تمام قوا برای انتخاب آقایان: ملک‌الشعراء بهار، ابراهیم خواجه‌نوری، شکراله صفوی، علی دشتی، عمیدی نوری، ابوطالب شیروانی، لطف‌اله ترقی، هاشمی کرمانی کوشش و اهتمام نموده و به وسایلی مقتضی تبلیغ و اقدام نمایند.

امضا: ملک‌الشعراء بهار، خلیلی مدیر اقدام، دکتر فاطمی مدیر باختر امروز، صفوی مدیر کوشش، صفاری مدیر الفبا، زعیمی مدیر کسری، زندپور مدیر اصلاحات ایران، احمد ملکی مدیر ستاره، هاشمی حائری مدیر طلوع، سعید احیا، شیروانی مدیر میهن، احمد دهقان مدیر تهران‌مصور، فرخ کیوانی، علی جلالی، دکتر رحمت مصطفوی، نیک‌پور مدیر خبر، دکتر قائمی مدیر روزنامه فریاد ملت، هاشمی مدیر اتحادملی، الموتی سردبیر داد، ابراهیم خواجه‌نوری مدیر روزنامه عدالت ایران، فرخ‌الدین پارسای مدیر مجله عصر جدید، عبدالرحمن فرامرزی مدیر روزنامه کیهان.^{۱۹}

علی‌رغم ارائه لیست انتخاباتی، انجمن روزنامه‌نگاران هیچ‌گاه به‌طور فعال در انتخابات مذکور شرکت نکرد. به‌نظر می‌رسد می‌توان علت موضوع‌گیری استثنایی فوق‌الذکر را در حضور کوتاه‌مدت افرادی همچون،

■ از دیدگاه دولت وقت، مسی‌بایست تشکیلات خاصی در ارتباط با روزنامه‌نگاران ایرانی وجود داشته باشد تا بتواند ضمن کنترل مطبوعات، از طریق آن ارگان، در وقت مناسب نیز جهت حضور در صحنه‌های بین‌المللی، ارگان مطبوعاتی مذکور را وارد فعالیت کند.

حاکم بر انجمن را در تضاد و ناسازگاری با سیاست‌های خود می‌دید به تدریج کم‌کمهای خود به انجمن را کاهش داد.

با گذشت زمان، اختلاف‌نظر بین دولت و انجمن روزنامه‌نگاران افزایش یافت. تا اینکه در ۱۴ آذر ماه ۱۳۳۰، متعاقب تظاهرات و درگیری‌های میان گروه‌های سیاسی در تهران، عده‌ای به محل چند جریده (از جمله: آرام - داد) حمله کرده و تمامی وسایل موجود در آنها را غارت کردند. مدیران جراید مذکور در اعتراض به دولت مصدق در مجلس شورای ملی (و سپس مجلس سنا) متحصن شدند. انجمن روزنامه‌نگاران نیز در صدد حمایت از متحصنین برآمد. در جلسه‌ای که در اوایل بهمن ماه همان سال و با شرکت برخی از اعضای انجمن و متحصنین تشکیل شده بود، آقای صفوی مدیرعامل وقت انجمن بیان داشت: «... همه در درجه اول روزنامه‌نویس هستیم و بعد وکیل مجلس. بنده به سهم خودم باز هم خدمتگزار مطبوعات هستم و کمال تأثر و تأسف را از این وقایعی که برای آقایان پیش آمده است، دارم. و همیشه اعلامیه‌های آقایان را چاپ کرده‌ام و [از آنها] حمایت کرده‌ام و به دولت هم تذکر دادم که این راه عاقبت خوبی ندارد. بنده با صدور قطعنامه موافق هستم و لذا امضا هم می‌کنم. در مورد انجمن روزنامه‌نگاران هم با اینکه مسافرتی در پیش دارم تلاش می‌کنم که جلسه هیأت مدیره را تشکیل داده و نظر آقایان را تأمین کنم...»^{۲۰}

هنوز چند هفته از موضع‌گیری انجمن در قبال متحصنین نگذشته بود که باردیگر انجمن روزنامه‌نگاران در مقابل دولت ایستاده و از عملکرد آن انتقاد کرد. ماجرا از آنجایی آغاز می‌شود که به دنبال حمله عده‌ای از اهالی گرگان به اداره جریده پیام گرگان، آقای مهرآیین مدیر جریده مذکور به تهران تبعید شد. در واکنش به این اقدام انجمن روزنامه‌نگاران بیانیه

ملک‌الشعراء بهار و دکتر فاطمی در انجمن مذکور جست‌وجو نمود. وگرنه رفتار بعدی اعضای انجمن کاملاً با توافقات جلسه سوم شهریور ۱۳۲۸ آنان، مغایر بود. از اواسط سال ۱۳۲۹، با روی کارآمدن دولت رزم‌آرا، انجمن به دولت نزدیک شد. در آن هنگام، برطبق انتخاباتی که در مردادماه ۱۳۲۹ انجام شده بود: «... هیأت مدیره انجمن به اتفاق آراء آقای احمد ملکی منشی انجمن و مدیر روزنامه ستاره را به سمت مدیریت عامل انجمن انتخاب کرد. در همان جلسه برحسب پیشنهاد آقای ملکی ماهیانه هشت‌هزارریال از بودجه انجمن صرفه‌جویی شد و نیز تصویب گردید که آقایان صاحبان امتیاز و مدیران جرایدی که یک‌سال تمام روزنامه‌های ایشان به‌طور یومیه-هفتگی - ماهیانه منتشر شده و صلاحیت اخلاقی آنها مورد تأیید قرار گیرد به عضویت انجمن انتخاب شوند...»^{۲۱}

ارائه امکانات زیاد، از جمله کاغذ، وسایل چاپ و... از طرف دولت به انجمن، سبب گسترش فعالیت انجمن روزنامه‌نگاران گردید. براساس گزارشی، در اوایل آذر ۱۳۲۹ «... از طرف نخست‌وزیر به کلیه وزرا ابلاغ شد که روزهای یکشنبه هر هفته از ساعت ۶ تا ۸ بعدازظهر در انجمن روزنامه‌نگاران حضور یافته و با آقایان مدیران و خبرنگاران جراید شخصاً تماس گرفته و درباره حوادث و کارهای هفته و نقشه‌های اصلاحی دولت اطلاعاتی به آقایان بدهند. در ضمن به متصدیان امور تبلیغات و انتشارات وزارتخانه‌ها و ادارات دولتی نیز دستور داده شده که در این ساعت در انجمن حاضر شده و در جلسه شرکت جویند...»^{۲۱}

با اوج‌گیری نهضت ملی شدن نفت در ایران و به خصوص روی کارآمدن دولت مرحوم دکتر مصدق (اردیبهشت ۱۳۳۰) جریان فکری حاکم بر انجمن نتوانست همکاری با دولت را ادامه دهد. متقابلاً دولت نیز که گرایش

شدیداللمحنی به شرح زیر صادر نمود:

«انجمن روزنامه‌نگاران ایران با کمال تأسف اطلاع حاصل کرد که در روز ۱۹ بهمن مقامات قانون شکن با نیانی قبلی بین دانش‌آموزان دبیرستان گرگان تعمداً دعوی ایجاد کرده و سپس عده‌ای چاقوکش و اوباش حرفه‌ای به دانشسرا و دبیرستان حمله‌ور گشته عده‌ای از معلمین و دانش‌آموزان را شدیداً مضروب و مجروح می‌نمایند و از آنجا با تأیید ضمنی مقامات مسؤول به کوچه و خیابان ریخته و هرکه را که دیده‌اند زده و هر چه را یافته‌اند دستخوش غارت نموده‌اند. آنگاه به منزل آقای مهرآئین مدیر روزنامه پیام گرگان و دبیر انجمن هواداران صلح روی آورده و در پس‌نجره خانه‌اش را شکسته و زن و فرزندانش را با وضع تأثرآوری متواری کرده‌اند.

آقای مهرآئین به علت نداشتن تأمین جانی و مالی با وجود مراجعه به فرمانداری و شهربانی و مقامات مسؤول دیگر، نتیجه‌ای نگرفته‌اند و در عوض به ایشان اخطار شده است که از شهر خارج شوند. این توطئه و حمایت مقامات تأمین دولتی از اینجا به خوبی درک می‌شود که شراوت ارادل و اوباش چندین روز در شهر ادامه یافته است، بدون آنکه مخالفتی از طرف مأمورین حفظ امنیت به عمل آید. آقای مهرآئین بالاجبار به تهران فرستاده شدند. این عمل که در حقیقت تبعید اجباری و غیرقانونی یک مدیر روزنامه می‌باشد، نمونه آشکاری از کردار ضدقانونی و پایمال ساختن حقوق اجتماعی و فردی اشخاص است. این اعمال با اصول قانون اساسی ایران که خونهای پدران آزاده ما است مخالفت آشکار دارد. از جمله اصل نهم قانون اساسی ایران به صراحت می‌گوید:

«افراد مردم از حیث جان و مال و مسکن و شرف محفوظ و مصون از هر نوع تعرض هستند و معترض احدی نمی‌تواند مگر به

حکم و ترتیبی که قوانین مملکت معین می‌نماید.»

اخراج اجباری آقای مهرآئین از گرگان در حقیقت تبعید غیرقانونی یک مدیر روزنامه و نقض قوانین اساسی و مطبوعاتی کشور است. حمله به مسکن، شرف، مال و جان افراد و بالاخص فشار به مطبوعات، جرمی است آشکار که مجریان آن باید به سختی کیفر ببینند. اکنون به موازات حملاتی که علیه حقوق عمومی مردم در سراسر کشور صورت می‌گیرد، ارباب مطبوعات نیز در زمان حکومت آقای دکتر مصدق هدف شدیدترین فشارها شده‌اند. ما صدای اعتراض خود را علیه این کردار وحشیانه بلند کرده و کیفر شایسته همه محرکین واقعه و رفع توهین از آقای مهرآئین را خواستاریم. بی‌شک در این مورد همه اهالی گرگان و مطبوعات کشور با ما همصدا می‌باشند.

انجمن روزنامه‌نگاران ایران ۲۳

نگرش ضد مصدقی گردانندگان انجمن روزنامه‌نگاران، عامل اصلی رکود و توقف فعالیت انجمن مذکور در پایان سال ۱۳۳۰ بود. به تعبیری دیگر اعلامیه فوق‌الذکر، آخرین اعلامیه صادره از سوی انجمن روزنامه‌نگاران ایران بود و پس از آن دیگر فعالیت خاصی از آن به منصفه ظهور نرسید.

صرف‌نظر از گرایش‌های سیاسی و فکری حاکم بر انجمن روزنامه‌نگاران ایران، اساساً این انجمن نقش مهمی را در تطور اندیشه گروه‌گرایی در نزد مدیران جراید داشت تا قبل از سال ۱۳۲۵، حداقل ۱۰ گروه مطبوعاتی در ایران تشکیل گردید که به استثنای اتحادیه سوم مطبوعات (دی ماه ۱۳۲۲) بقیه آنها بیشتر به یک دسته‌بندی سیاسی شباهت داشتند تا یک گروه و تشکیلات صنفی مطبوعاتی.

به تعبیر دیگر، گروه‌های مطبوعاتی تشکیل یافته پس از انقلاب مشروطیت تا سال ۱۳۲۵، بیشتر یک گروه یا تشکیلات سیاسی شبه مطبوعاتی بودند تا یک اتحادیه صنفی مطبوعاتی. در این میان، اتحادیه سوم مطبوعات که در دی ۱۳۲۲ تشکیل شد، یک استثنا به‌شمار می‌آید. اتحادیه مذکور که فعالان آن، همان بنیانگذاران انجمن روزنامه‌نگاران ایران بودند، با تشکیلات منظم شروع به کار نمود. اساسنامه این اتحادیه ۲۴ شباهت بسیاری به اساسنامه انجمن روزنامه‌نگاران دارد و به

نظر می‌رسد به عنوان الگویی نزد مؤسسين انجمن مذکور مطرح بوده و آنها با استفاده از تجربیات به دست آمده از فعالیت سومین اتحادیه مطبوعات، تشکیلات خود را سازماندهی نموده و توانستند یک الگو از خود به یادگار گذارند. الگویی که مورد استفاده انجمن‌ها یا اتحادیه‌های مطبوعاتی بعد (پس از ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ مانند سندیکای نویسندگان و خبرنگاران ایران) قرار گرفت. □

منابع:

۱. روزنامه جبهه، ش ۱۶۶، ۹ خرداد ۱۳۲۵، ص ۲.
۲. مجله هردان‌کار، ش ۱۲، ۷۶، ۱۲ تیر ۱۳۲۵، ص ۱۵.
۳. همان منبع، همان صفحه.
۴. روزنامه دموکرات ایران، ش ۹۰، ۳۰ بهمن ۱۳۲۵، ص ۴.
۵. جریده پیکار روز، ش ۲۷، ۵ آبان ۱۳۲۵، ص ۶.
۶. روزنامه دموکرات ایران، ش ۹۰، ۳۰ بهمن ۱۳۲۵، ص ۲.
۷. جریده پیکار روز، ش ۲۷، ۵ آبان ۱۳۲۵، ص ۶.
۸. روزنامه دموکرات ایران، ش ۹۰، ۳۰ بهمن ۱۳۲۵، ص ۲.
۹. همان منبع، ش ۱۰۵، ۱۸ اسفند ۱۳۲۵، ص ۲.
۱۰. جریده پیکار روز، ش ۱۸، ۳ شهریور ۱۳۲۵، ص ۲.
۱۱. همان منبع، ش ۱۴۰، ۷ مرداد ۱۳۲۶، ص ۱ و ۴.
۱۲. همان منبع، ش ۱۰۱، ۲۱ خرداد ۱۳۲۶، ص ۱ و ۲ و ۴.
۱۳. روزنامه دموکرات ایران، ش ۵۸، ۱۸ اسفند ۱۳۲۵، ص ۲.
۱۴. روزنامه ایران ما، ش ۷۶۱، ۷ تیر ۱۳۲۶، ص ۱ و ۴.
۱۵. جریده پیکار روز، ش ۹۷، ۱۷ خرداد ۱۳۲۶، ص ۱.
۱۶. همان منبع، ش ۱۰۱، ۲۱ خرداد ۱۳۲۶، ص ۱ و ۲.
۱۷. همان منبع، همان صفحه.
۱۸. روزنامه زندگی، ش ۵۰۳، ۱۸ شهریور ۱۳۲۷، ص ۱.
۱۹. روزنامه باختر، ش ۲۵-۱۴، ۵ شهریور ۱۳۲۸، ص ۲.
۲۰. همان منبع، ش ۳۰۷، ۲۲ مرداد ۱۳۲۹، ص ۴.
۲۱. روزنامه باختر امروز، ش ۳۹۰، ۴ آذر ۱۳۲۹، ص ۴.
۲۲. هفته‌نامه آرام، ش ۱۵، ۳ بهمن ۱۳۳۰، ص ۲ و ۴.
۲۳. جریده دماغ مشترک، ش ۳، ۱۷ اسفند ۱۳۳۰، ص ۱ و ۴.
۲۴. روزنامه ستاره، ش ۱۷۱۴، ۴ بهمن ۱۳۳۲، ص ۱.